

NASIENRIGLYNE

EKSAMEN	NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT
GRAAD	12
DATUM	NOVEMBER 2024
VAK	GESKIEDENIS
VRAESTEL	2
PUNTETOTAAL	150
TYDSDUUR (UUR)	3
AANTAL BLADSYE	26

SOUTH AFRICAN COMPREHENSIVE ASSESSMENT INSTITUTE
SUID-AFRIKAANSE KOMPREENSIEWE ASSESSERINGSINSTITUUT

1. BRONGEBASEERDE VRAE

1.1 Die volgende kognitiewe vlakke is gebruik om brongebaseerde vrae te ontwikkel:

KOGNITIEWE VLAkke	HISTORIESE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENNING VAN VRAE
VLAK 1	• Onttrek inligting uit bronne • Selektoring en organisasie van relevante inligting uit bronne • Definieer historiese konsepte/terme	30% (15)
VLAK 2	• Interpretasie van bewyse uit bronne • Verduidelik inligting verkry uit bronne • Analiseer bewyse uit bronne	40% (20)
VLAK 3	• Interpreteer en evalueer bewyse uit bronne • Skakel met bronne om hul bruikbaarheid, betroubaarheid, eensydigheid en beperkings vas te stel • Vergelyk en kontrasteer interpretasies en perspektiewe in die bronne en kom tot onafhanklike gevolgtrekkings	30% (15)

1.2 Die inligting hieronder dui aan hoe brongebaseerde vrae geassesseer word:

- By die nasien van brongebaseerde vrae moet krediet gegee word vir enige ander geldige en toepaslike standpunte, argumente, bewyse en/of voorbeelde.
- Met die toekenning van punte moet aandag gegee word aan hoe daar aan die vereistes van die vraag voldoen is.
- In die nasienriglyn word die vereistes van die vraag (vaardighede waaraan aandag gegee moet word) sowel as die vlak van die vraag in kursiefgedrukte skrif aangedui.

1.3 Assesseringsprosedures by brongebaseerde vrae:

- Gebruik 'n regmerk (✓) vir elke korrekte antwoord.
- Fokus op die nasienriglyn bv. (2 x 2) wat aandui dat twee redes gegee moet word en elke rede moet twee regmerke kry (✓✓✓✓); (1 x 2) dui een rede aan vir twee punte (✓✓).
- Indien 'n antwoord 4 punte werd is, moet dit aangedui word met 4 regmerke (✓✓✓✓).

1.4 In die nasien van vrae oor ondersteuning/ooreenkomste, moet die antwoord soos volg wees:

- Dit toon / Dit impliseer / Beide bronne ...
- maar in die geval van die verskille in bronne moet die antwoord wees: In Bron A ..., maar in Bron B ...

1.5 PARAGRAAFVRAAG

Paragrafe moet holisties geassesseer word. Die inhoud sowel as die struktuur van die paragraaf moet in aanmerking geneem word wanneer 'n punt toegeken word. Die volgende stappe moet gebruik word wanneer die respons op 'n paragraafvraag geassesseer word:

- Lees die paragraaf en plaas 'n kol (Engels: "bullet") (•) by elke plek in die skryfstuk waar die kandidaat relevante bewyse gebruik het wat die vraag aanspreek.
- Lees die paragraaf weer en evalueer die mate waarin die kandidaat in staat was om die relevante bewyse te gebruik om 'n paragraaf te skryf.
- Aan die einde van die paragraaf moet die regmerke (✓) wat die kandidaat verdien het vir die paragraaf sowel as die vlak (1, 2 of 3), soos aangedui in die holistiese rubriek en 'n kort opmerking verskyn, bv.

_____ • _____ • _____
 _____ • _____ • _____
 _____ • _____ • _____
 ✓✓✓✓
 Vlak 2

- Gebruik meestal relevante bewyse om 'n basiese paragraaf te skryf.

Tel al die regmerke vir die brongebaseerde vraag en skryf dan die punt in die onderkant regs in kantlyn bv.

32
50

- Maak seker dat die totaal korrek oorgedra word na die voorblad/agterblad van die antwoordboek.

2. OPSTELVRAE

2.1 Die opstelvrae vereis dat kandidate:

- In staat sal wees om hul argument op 'n logiese en samehangende wyse te stel. Hulle moet die relevante inligting selekteer, organiseer en bymekaarvoeg sodat dit vir hulle moontlik sal wees om 'n redelike reeks feite of 'n effektiewe argument weer te gee om sodoende die gestelde vraag te antwoord. Dit is noodsaaklik dat 'n opstel 'n inleiding, 'n samehangende en gebalanseerde liggaam van bewyse en 'n slot moet hê.

2.2 Nasien van opstelvrae:

- Nasieners moet daarop let dat die inhoud van die antwoord gelei sal word deur die handboeke wat by 'n sekere sentrum gebruik is.
- Kandidate mag enige ander toepaslike inleiding en/of samevatting hê as dit wat ingesluit is by 'n riglyn vir nasien van 'n spesifieke opstel.
- By die assessering van die oop brongebaseerde vra moet kandidate krediet kry vir enige ander relevante antwoorde.

2.3 Globale assessering van die opstel:

Die opstel sal holisties (globaal) geassesseer word. Hierdie benadering vereis dat die nasiener die totale produk as 'n geheel sal bepunt sonder om die samestellende dele individueel te bepunt. Hierdie benadering moedig die kandidaat aan om 'n individuele mening aan te bied deur gebruik te maak van geselekteerde feitelike bewyse om 'n argument te ondersteun. Daar word nie van die kandidaat verwag om slegs "feite" neer te skryf om 'n beter punt te behaal nie. Hierdie benadering sal leerders ook ontmoedig om model-antwoorde voor te berei en te reproduseer sonder om die spesifieke vereistes van die vraag in ag te neem. Holistiese nasien van opstelle gee krediet aan leerders se mening, ondersteun deur bewyse. Anders as by inhoudsgebaseerde nasien, word kandidate met holistiese assessering nie vir ontoereikende taalgebruik gepenaliseer nie, aangesien die klem op die volgende val:

- Die konstruksie/daarstelling van 'n argument
- Die toepaslike seleksie van feitelike bewyse om sodanige argument te ondersteun
- Die kandidaat se interpretasie van die vraag

2.4 Assesseringsprosedures by die opstel

2.4.1 Hou die sinopsis in gedagte tydens die assessering van die opstel.

2.4.2 Met die eerste lees van die opstel moet regmerke gemaak word by 'n relevante inleiding (soos aangedui deur die "bullet" in die nasienriglyne/memorandum), elke hooftrek/aspek wat behoorlik gekontekstualiseer is (ook aangedui deur "bullets" in die nasienriglyn/memorandum) en 'n relevante gevolgtrekking (aangedui deur 'n "bullet" in die nasienriglyn/memorandum) bv. in 'n antwoord met 5 kernfeite sal daar 7 regmerke wees.

2.4.3 Die volgende addisionele simbole kan ook gebruik word:

- Inleiding, hoofaspekte, slotopmerking nie behoorlik gekontekstualiseer nie

^

• Verkeerde stelling	_____
• Irrelevante stelling	
• Herhaling	R
• Analise	A√
• Interpretasie	I√

2.5 Die matriks

2.5.1 Gebruik van die matriks vir die assessering van opstelle

By die nasien van opstelle, moet die kriteria gebruik word wat in die matriks voorsien word.

Tydens die assessering van 'n opstel moet beide die inhoud en die aanbieding in ag geneem word. 'n Punt word toegeken by die snypunt van die inhoud en aanbieding, gebaseer op die sewe vaardigheidsvlakke.

- (a) Met die eerste deurlees van die opstel word daar bepaal tot watter mate die hoofaspekte gedek is om en die **inhoudsvlak** (op die matriks) vas te stel.

I	VLAK 4	

- (b) Die tweede deurlees van die opstel sal die vlak (op die matriks) van die aanbieding bepaal.

I	VLAK 4	
A	VLAK 3	

- (c) Ken 'n algehele punt toe met behulp van die matriks.

I	VLAK 4	} 26–27
A	VLAK 3	

NASIENMATRIKS VIR OPSTELLE:

TOTALE PUNTE: [50]

AANBIEDING ➔ INHOUD ↓	VLAK 7 Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. Goeie sintese van inligting. Het goed gebalanseerde oorspronklik argument ontwikkel met bewyse. Argument deurgaans volgehou en verdedig. Onafhanklike gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	VLAK 6 Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. 'n Relevante argument is gevolg. Bewyse gebruik om die argument te verdedig. Poog om 'n onafhanklike gevolgtrekking uit die bewyse te maak om die argument te ondersteun.	VLAK 5 Goed beplande en gestruktureerde opstel. Poog om 'n duidelike argument te ontwikkel. Gevolgtrekking gemaak uit die bewyse om die argument te ondersteun.	VLAK 4 Argument beplan en gestruktureerd. Bewyse tot 'n sekere mate gebruik om argumente te ondersteun. Slotsom bereik op grond van bewyse.	VLAK 3 Toon soms bewys van 'n gestruktureerde en beplande argument vol te hou. Gevolgtrekking nie duidelik ondersteun deur bewyse nie.	VLAK 2 Poging aangewend om antwoord te struktureer. Grootliks beskrywend of poog om argument te ontwikkel. Geen poging om 'n gevolgtrekking te maak nie.	VLAK 1 Weinig of geen poging om die opstel te struktureer nie.
VLAK 7 Vraag is ten volle beantwoord. Inhoudskeuse ten volle relevant tot argument wat gevolg is.	47–50	43–46					
VLAK 6 Vraag is beantwoord. Inhoud seleksie relevant tot argument wat gevolg is.	43–46	40–42	38–39				
VLAK 5 Vraag grotendeels beantwoord. Inhoud toereikend en relevant.	38–39	36–37	34–35	30–33	28–29		
VLAK 4 Vraag herkenbaar in antwoord. Weglatings of irrelevante keuse van inhoud.			30–33	28–29	26–27		
VLAK 3 Keuse van inhoud hou verband met die vraag maar beantwoord dit nie. Hou soms nie verband met die vraag nie. Weglatings.				26 - 27	24 - 25	20 - 23	
VLAK 2 Vraag ontoereikend beantwoord. Inhoud skraal.					20 - 23	18-19	14-17
VLAK 1 Vraag ontoereikend beantwoord of glad nie. Ontoereikend of irrelevant beantwoord.						14-17	0-13

* Riglyne vir die toekenning van 'n punt in Vlak 1:

- Vraag glad nie beantwoord nie / totaal irrelevante inhoud; geen poging om die opstel te struktureer nie = 0
- Vraag sluit basiese en algemene irrelevante inligting in; geen poging om die opstel te struktureer nie = 1–6
- Vraag ontoereikend en vaag beantwoord; klein poging om die opstel te struktureer = 7–13

	Vlak 1 Haal bewyse uit die bronne. Selekteer en organiseer relevante inligting van bronne. Definieer historiese begrippe.	Vlak 2 Verduidelik historiese begrippe in konteks. Interpretasie van bewyse uit die bronne. Verduidelik inligting uit die bronne. Analiseer bewyse uit die bronne.	Vlak 3 Interpreteer en evalueer. Verstaan vooroordeel, betroubaarheid, bruikbaarheid en beperkings. Vergelyk en kontrasteer. Interpretasie, evaluering en sintese (paragraaf).
CAPS	30%	40%	30%
1.1.1	1		
1.1.2		2	
1.1.3	2		
1.1.4		2	
1.1.5	2		
1.1.6		4	
1.2.1	1		
1.2.2		2	
1.2.3		4	
1.2.4	1		
1.2.5			4
1.3.1	1		
1.3.2		2	
1.3.3		2	
1.3.4		2	
1.3.5	2		
1.4.1	2		
1.4.2	2		
1.4.3			4
1.5			8
	28%	40%	32%
2.1.1	1		
2.1.2		2	
2.1.3	2		
2.1.4	2		
2.1.5			2
2.2.1		4	
2.2.2		4	
2.2.3		2	
2.3.1		2	
2.3.2		2	
2.3.3	2		
2.3.4	3		
2.3.5 (a)	1		
2.3.5 (b)	1		
2.4			4
2.5.1		4	
2.5.2	2		
2.5.3			2
2.6			8
	28%	40%	32%
3.1.1	1		
3.1.2	2		
3.1.3		2	
3.1.4	3		
3.1.5	1		
3.1.6			4
3.2.1	4		
3.2.2		4	
3.2.3		4	
3.3.1	1		
3.3.2		4	
3.3.3		4	
3.4.1	2		
3.4.2		2	
3.5			4
3.6			8
	28%	40%	32%

AFDELING A

VRAAG 1: HOE HET SWART SUID-AFRIKANERS REAGEER OP PW BOTHA SE HERVORMINGS IN DIE 1980's?

1.1

1.1.1 *[Onttrek bewyse uit Bron 1A – Vlak 1]*

- “As van die UDF lede geneutraliseer was, het ander aktiviste in hulle plek aksie geneem en is skool-, bus- en verbruikersboikotte begin ...” (1x1) (1)

1.1.2 *[Interpretasie van bewyse in historiese konteks uit Bron 1A – Vlak 2]*

- Protes deur die swart meerderheid nadat PW Botha hervormings in die 1980's ingestel het (1x2) (2)

1.1.3 *[Onttrek bewyse uit Bron 1A – Vlak 1]*

- “Boikotte”
- “Wegbly-aksies” (2x1) (2)

1.1.4 *[Definisie van die historiese begrip uit Bron 1A – Vlak 2]*

- 'n Persoon wat hom beywer om politieke of sosiale verandering teweeg te bring (1x2) (2)

1.1.5 *[Onttrek bewyse uit Bron 1A – Vlak 1]*

- “... noodtoestandbeperkings”.
- “... aanhouding van baie van die aktiviste”. (2x1) (2)

1.1.6 *[Interpretasie van bewyse in historiese konteks uit Bron 1A – Vlak 2]*

- Geen publieke vergaderings.
- SAW/polisie het die townships patrolleer.
- SAW/polisie het absolute outoriteit gehad om mense te arresteer.
- Aandklokke ingestel beteken geen beweging.
- Medie gesensor.
- Enige relevante antwoord. (2x2) (4)

[13]

1.2

1.2.1 *[Onttrek bewyse uit Bron 1B – Vlak 1]*

- “... ek vermoed dat u voorstel heeltemal ondemokraties was in die wyse waarop u swartes hulle demokratiese reg wat by hul burgerskap ingesluit word ...”
- Nie na die politieke regte van swartes verwys het...” (1x1) (1)

1.2.2 *[Definisie van die begrip uit Bron 1B – Vlak 2]*

(Enige 1x2) (2)

- Swartes wat in die 1980's in die lokasies langs dorpe en stede van Suid-Afrika gewoon het
- Swartes wat in die lokasies gewoon het
- Enige relevante antwoord

1.2.3 *[Interpretasie van bewyse in historiese konteks uit Bron 1B – Vlak 2]*

- Swart meerderheid is 'n bedreiging vir die wit minderheid (“Swart gevaar”).
- Om die posisie van wit Suid-Afrikaners te beskerm
- Enige relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

1.2.4 *[Onttrek bewyse uit Bron 1B – Vlak 1]*

- “African National Congress”

(1x1) (1)

1.2.5 *[Betroubaarheid van Bron 1B in 'n historiese konteks – Vlak 3]*

Betroubaar

- Dit is die brief geskryf deur Dennis Goldberg wat weens sy politieke oortuigings aangehou is deur PW Botha, dit is 'n ooggetuieverslag / eerstehandse weergawe.
- Die webwerf waaruit die bron geneem is, is betroubaar, want dit is .org.
- Die bron is eensydig want dit is vanuit Goldberg se perspektief.
- Die bron is meestal betroubaar, want dit is 'n uittreksel van die oorspronklike brief wat deur Goldberg geskryf is, wat toe in die tronk was.
- Enige relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

[12]

1.3

1.3.1 *[Onttrek bewyse uit Bron 1C – Vlak 1]*

- “... toe die hervormings in 1984 in werking getree het...”

(1x1) (1)

1.3.2 *[Interpretasie van bewyse in historiese konteks uit Bron 1C – Vlak 2]*

- Liberale wittes wat die swart meerderheid ondersteun het.

(1x2) (2)

1.3.3 *[Interpretasie van Bron 1C – Vlak 2]*

- Botha het aanvaar dat Suid-Afrika 'n punt bereik het waar hulle nie kon terugdraai nie en dat die regering die apartheidstelsel sou behou ten spyte van interne en internasionale gevolge.

(1x2) (2)

1.3.4 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1C – Vlak 2]*

- Sy regering ontken die swart meerderheid die reg om te stem.
- Die hervormings wat hy ingestel het, is nie aanvaar deur die meerderheid van Suid-Afrikaners nie.
- Hy het politieke hervormings ingestel ondanks opposisie van (Enige 1x2) (2)

binne en buite Suid-Afrika.

1.3.5 *[Onttrek bewyse uit Bron 1C – Vlak 1]*

- “Selfs die hardnekkige (volhardende) simpatieke Margaret Thatcher het nou opgegee met Botha, ...”
- “... Amerikaanse banke en korporasies begin om van hul belange in Suid-Afrika te onttrek”.
- “... onder Amerikaanse druk gedwing om onafhanklikheid aan Namibië toe te staan ...”
- “... randwaarde het ineengestort ...”
- Enige relevante antwoord

(Enige 2x1) (2)

[9]

1.4

1.4.1 *[Onttrek bewyse uit Bron 1D – Vlak 1]*

- “Beëindig wit minderheid-oorheersing!”
- “Demokratiese verkiesings nou vir ’n verteenwoordigende vergadering!”

(2x1) (2)

1.4.2 *[Onttrek bewyse uit Bron 1D – Vlak 1]*

- “The African National Congress”
- “COSATU”
- “SAKP”

(2x1) (2)

1.4.3 *[Vergelyking van bronne – Vlak 3]*

- Bron 1C is ’n inligtingsbron wat verduidelik hoe die staat gereageer het op swart eise vir demokratiese regte. / Bron 1D is ’n visuele bron wat die swart reaksie wys en hulle eis dat wit minderheid mag beëindig word.
- Bron 1C fokus op hoe die VSA en Margaret Thatcher probeer om Botha te forseer om gehoor te gee aan demokratiese beginsels. / Bron 1D fokus op hoe die plaaslike swart Suid-Afrikaners probeer om demokratiese regte en verandering mee te bring.
- Bron 1C wys internasionale steun om die minderheidsregering te beëindig. / Bron 1D wys dat die werkersklas by die stryd aansluit om apartheid te beëindig.
- Enige relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

[8]

1.5 *[Interpretasie, analise en sintese van bewyse uit relevante bronne – Vlak 3]*

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoorde insluit:

- Die oorlog van die mense is begin, ondersteun deur die UDF-leiers en aktiviste. (Bron 1A)
- Daar was ’n groeiende woede en frustrasie onder die swartes oor die

- implementering van demokrasie in Suid-Afrika. (Bron 1B)
- Jong swartmense het apartheid teengestaan met erge gevolge en konfrontasies met die polisie. (Bron 1C)
- Botha se regering het 'n Noodtoestand afgekondig. (Bron 1A)
- Die weermag en polisie het mag gekry om orde te handhaaf ten alle koste. (Eie kennis)
- Botha se wettiging van die swart vakbonde in 1979, het aan Afrikane 'n industriële stem gegee (COSATU). (Eie kennis)
- Duisende is gearrestreer, 2 500 is doodgemaak deur die polisie gedurende die noodtoestand. (Bron 1B)
- Die PEBCO-aktiviste is gemartel en is in die tronk dood. (Bron 1A)
- In 1985 het Botha hervormings belowe as gevolg van die voortslepende geweld, hy het belowe om die "Rubicon" oor te steek. (Bron 1D)
- Die hervormings wat hy ingestel het, het net die Kleurlinge en Indiërs verteenwoordiging in 'n wit regering gegee. (Bron 1A)
- Leiers soos Mandela en Thatcher was teleurgesteld. (Bron 1C)
- Die ANC, COSATU en die SAKP het optogte gehad teen Botha se hervormings. (Bron 1D)
- 'n Nuwe bevrydingsbeweging, die United Democratic Front (UDF) het 'n massiewe landswye veldtog teen die Driekamerparlement geloods. (Bron 1D)
- Burgerlike proteste het gewys dat die meerderheid van Suid-Afrikane teen die nuwe stelsel gekant was. (Bron 1D)
- Geweld het dikwels uitbreek en die regering het gereageer deur 'n tweede Noodtoestand af te kondig wat deur die meeste van die 1980's geduur het. (Bron 1B)
- Rollende massa-aksie het momentum gekry en Botha het besef dat dit deel was van die "totale aanslag" van magte wat Suid-Afrika wou vernietig. (Eie kennis)
- Enige relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n baie elementêre manier; bv. toon min of geen begrip vir die manier hoe swart Suid-Afrikane reageer het op PW Botha se hervormings in die 1980's. • Gebruik bewyse net gedeeltelik om 'n paragraaf te skryf oor die onderwerp of kan nie 'n paragraaf oor die onderwerp skryf nie.	PUNTE: 0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp; bv. toon 'n mate van begrip vir die manier hoe swart Suid-Afrikane reageer het op PW Botha se hervormings in die 1980's. • Gebruik bewyse op 'n baie basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	PUNTE: 3–5
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip vir die manier hoe swart Suid-Afrikane reageer het op PW Botha se hervormings in die 1980's. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf wat 'n deeglike begrip van die onderwerp toon.	PUNTE: 6–8

[8]

TOTAAL VRAAG 1: [50]

VRAAG 2: HET DIE WAARHEID-EN-VERSOENINGSKOMMISSIE (WVK) DIE DOOD VAN CHRIS HANI SUKSESVOL HANTEER?

2.1

2.1.1 [Onttrek bewyse uit Bron 2A – Vlak 1]

- “Die Waarheid-en-versoeningskommissie het Woensdag die twee se aansoek om amnestie vir die moord van die hand gewys ...” (1x1) (1)

2.1.2 [Definisie van ’n begrip uit Bron 2A – Vlak 2]

- ‘n Amptelike verskoning/vriskylding vir mense wat politieke oortredings begaan het.
- Enige relevante antwoord. (Enige 1x2) (2)

2.1.3 [Onttrek bewyse uit Bron 2A – Vlak 1]

- “Janusz Walus”
- “Derby-Lewis” (2x1) (2)

2.1.4 [Onttrek bewyse uit Bron 2A – Vlak 1]

- “... dat die mans versuim het, om ’n volledige openbaarmaking te maak, ...”
- “... nie daarin geslaag het om te bewys dat die moord polities gemotiveerd was nie.” (2x1) (2)

2.1.5 [Betroubaarheid van Bron 2A – Vlak 3]

Betroubaar want:

- Die bron is geneem van ’n regeringswebtuiste.
- Dit bevat feite wat bewys kan word.
- Enige relevante antwoord (Enige 1x2) (2)

[9]

2.2

2.2.1 [Interpretasie van bewyse uit Bron 2B – Vlak 2]

- Apologie/verskoning vra was nie ’n voorwaarde vir amnestie nie.
- Hy kon nie om verskoning vra vir ’n oorlogsdaad nie.
- Enige relevante (2x2) (4)

2.2.2 [Interpretasie van bewyse uit Bron 2B – Vlak 2]

- George Bizos wou Derby-Lewis aan die kaak stel want hy het geen berou getoon nie en het nie amnestie verdien nie.
- Om vas te stel of Derby-Lewis vergifnis gesien het as ’n noodsaaklikheid in die nuwe Suid-Afrika
- Enige ander relevante antwoord (Enige 2x2) (4)

2.2.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2B – Vlak 2]*

- Derby-Lewis het nie die onderhandelingsproses vir 'n nuwe Suid-Afrika wat besig was om plaas te vind erken nie.
- Derby-Lewis het gevoel die wittes veg teen die swartes en die dood van Hani was 'n voortsetting van hierdie vyandigheid.
- Derby-Lewis was vasbeslote om die geweld teen ander rasse voort te sit en het gevoel dat hy niks verkeerd gedoen het deur Hani te vermoor nie.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 1x2) (2)

[10]

2.3

2.3.1 *[Verduideliking van 'n begrip uit Bron 2C – Vlak 2]*

- Die wit minderheid wat teen 'n demokratiese Suid-Afrika was
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 1x2) (2)

2.3.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2C – Vlak 2]*

- Chris Hani se dood kon lei tot die ineenstorting van onderhandelinge wat besig was om te gebeur.
- Daar was 'n verwagting dat wanneer alle rasse sou stem, swartes die regering sou oorneem.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 1x2) (2)

2.3.3 *[Onttrek bewyse uit Bron 2C – Vlak 1]*

- "...dat hulle versuim het om die volle waarheid oor die gebeurtenis te vertel."
- "... daarom het hulle nie die politieke 'mandaat' nie."

(2x1) (2)

2.3.4 *[Onttrek bewyse uit Bron 2C – Vlak 1]*

- "Die Hani-familie"
- "Die Kommunistiese Party"
- "Die African National Congress"

(3x1) (3)

2.3.5 *[Onttrek bewyse uit Bron 2C – Vlak 1]*

- a) Derby-Lewis – "hy het die moord beplan om chaos te skep en 'n regse staatsgreep te ontketen." (1x1) (1)
- b) Janusz Walus – "probeer keer dat kommuniste die mag in sy nuwe huis oorneem." (1x1) (1)

[11]

2.4 [Vergelyking van inligting in Bronne 2B en 2C – Vlak 3]

- Bron 2B verklaar dat Chris Hani se dood 'n belangrike politikus in Suid-Afrika verwyder het en Bron 2C verklaar dat Hani se dood moontlik chaos in die land kon veroorsaak het.
- Albei bronne bewys dat Hani doodgemaak is deur Derby-Lewis en Janusz Walus.
- Albei bronne verklaar dat albei die mans Hani doodgemaak het sonder dat hulle 'n politieke mandaat gehad het.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 1x2) (2)

[2]

2.5

2.5.1 [Interpretasie van bewyse in Bron 2D – Vlak 2]

- Chris Hani was die leier van die Kommunistiese Party wat as 'n bedreiging teen apartheid in Suid-Afrika gesien is.
- Chris Hani het die onderhandelingsproses vir 'n demokratiese Suid-Afrika ondersteun.
- Enige relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

2.5.2 [Onttrek bewyse uit Bron 2D – Vlak 1]

- "... wie het die bevel gegee om Hani dood te maak".
- "Sy moordenaars het voor die WVK verskyn ..."

(2x1) (2)

2.5.3 [Beperking in Bron 2D – Vlak 3]

- Dit bevat nie al die details oor die uitdagings wat die WVK ondervind het in die Hani-saak nie.
- Daar is geen inligting oor die bevindinge van die WVK oor die saak nie.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

[10]

2.6 [Interpretasie, evaluasie en sintese van bewyse in die relevante bronne – Vlak 3]

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoorde insluit:

- Lewis and Walus het voor die WVK verskyn. (Bron 2A)
- Mnr. Clive Derby-Lewis het nooit om verskoning gevra dat hy Hani doodgemaak het nie. (Bron 2B)
- Derby-Lewis het die moord op Hani gesien as 'n oorlogsdaad. (Bron 2B)
- Die WVK het amnestie geweier aan die twee mans wat Hani vermoor het. (Bron 2B)
- Die WVK het gevoel dat die twee regse lede wat Hani vermoor het, geen spyt getoon het nie en ook nie die waarheid vertel het nie, veral Derby-Lewis. (Bron 2C)
- Die WVK het ook vasgestel dat hulle geen mandaat gehad het om die sluipmoord teen Hani uit te voer nie. (Bron 2C)
- Baie families wag nog steeds om die waarheid oor die dood van hulle geliefdes uit te vind soos bv. die Hani- en die Timol-familie. (Eie kennis)
- Volgens die finale verslag deur Aartsbiskop Tutu was dit moeilik om versoening te bewerkstellig tussen slagoffers en oortreders. (Eie kennis)
- Enige relevante antwoord

Gebruik die rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n baie elementêre manier; toon min of geen begrip oor of die WVK die dood van Hani suksesvol hanteer het nie. • Gebruik bewyse net gedeeltelik om 'n paragraaf te skryf oor die onderwerp of kan nie 'n paragraaf oor die onderwerp skryf nie.	PUNTE: 0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp; toon 'n mate van begrip oor of die WVK die dood van Hani suksesvol hanteer het. • Gebruik bewyse op 'n baie basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	PUNTE: 3–5
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse wat 'n deeglike begrip toon oor of die WVK die dood van Hani suksesvol hanteer het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf om begrip van die onderwerp aan te dui.	PUNTE: 6–8

[8]

TOTAL QUESTION 2: [50]

VRAAG 3: WATTER IMPAK HET DIE 2023 BRICS-BERAAD OP DIE OU EN NUWE LEDE VAN BRICS GEHAD?

3.1

3.1.1 *[Onttrek bewyse uit Bron 3A – Vlak 1]*

- “Suid-Afrika, Johannesburg, Sandtonse Konvensiesentrum” (1x1) (1)

3.1.2 *[Onttrek bewyse uit Bron 3A – Vlak 1]*

- “President Cyril Ramaphosa”
- “Russiese Minister van Buitelandse Sake, Sergei Lavrov” (2x1) (2)

3.1.3 *[Verduideliking van ’n begrip uit Bron 3A – Vlak 2]*

- Dit was die XV BRICS-beraad gehou in Johannesburg, Suid-Afrika, ander wêreldleiers en 67 nuwe lande is uitgenooi om dit by te woon. Besigheidsleiers was ook uitgenooi om dit by te woon. (1x2) (2)

3.1.4 *[Onttrek bewyse uit Bron 3A – Vlak 1]*

- “... die sekretaris-generaal van die Verenigde Nasies ...”
- “... die voorsitter van die Afrika Unie-kommissie ...”
- “... die president van die Nuwe Ontwikkelingsbank ...” (3x1) (3)

3.1.5 *[Onttrek bewyse uit Bron 3A – Vlak 1]*

- “... weens die lasbrief vir arrestasie wat deur die Internasionale Strafhof uitgereik is vir beweerde oorlogsmisdade in die Oekraïne ...” (1x1) (1)

3.1.6 *[Bepaal bruikbaarheid van Bron 3A – Vlak 3]*

- Die bron is ’n getuienisverklaring van die beraad.
- Dit noem van die besprekingspunte van die beraad.
- Dit verskaf die rede waarom president Poetin nie by die beraad was nie.
- Die bron verskaf inligting oor nuwe lande en amptenare wat na die beraad uitgenooi is.
- Die bron verskaf die belangrike kwessies wat tydens die beraad bespreek gaan word.
- Enige ander relevante antwoord (Enige 2x2) (4)

[14]

3.2

3.2.1 [Onttrek bewyse uit Bron 3B – Vlak 1]

- “BRICS-uitbreiding”.
- “... afhanklikheid van die Amerikaanse dollar te verminder en om die tempo van de-dollarisering in globale handel te verhoog.”
- “... deur die bevordering van doeltreffende verteenwoordiging, effektiewe demokrasie en hervorming van internasionale organisasies.”
- “... om die steun vir ’n Afrika Kontinentale Vryhandelsooreenkoms (AFCFTA) uit te brei.”
- “... op belegging in landbou en groen ekonomie ...”
- “... Indië en China ooreengekom het om pogings op te stel om spanning by die geskilgrens te verminder.”

(4x1) (4)

3.2.2 [Interpretasie van inligting uit Bron 3B – Vlak 1]

- Die BRICS-lande wou ’n deel van die wêreldhandel hê.
- Hulle wou die alleenmag van die VSA op internasionale handel stop.
- BRICS wil ook internasionale handel beïnvloed.
- Hulle wil hulle ekonomie ontwikkel.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

3.2.3 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3B – Vlak 2]

- Indië is een van die digbevolkste lande in die wêreld, daarom kan hulle die werkersmag vir handel verskaf.
- Die VAE is die grootste produsent van olie – en olie is die belangrikste kommoditeit in die wêreld.

(2x2) (4)

[12]

3.3

3.3.1 [Onttrek bewyse uit Bron 3C – Vlak 1]

- “China”

(1x1) (1)

3.3.2 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3C – Vlak 2]

- Die BRICS-lede belowe om nie toe te laat dat die supermoondhede van Europa en Amerika hulle sal beheer nie.
- Ander Europese lande blameer NAVO wat keer dat hulle by BRICS kan aansluit.

(2x2) (4)

3.3.3 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3C – Vlak 2]

- Suid-Afrika dans nie meer na die Weste se pype nie.
- Suid-Afrika het ander lande wat hulle finansieel kan help, soos Poetin.
- Suid-Afrika het status verkry deur die beraad aan te bied.
- Suid-Afrika is een van die stigterslede van BRICS.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

[10]

3.4

3.4.1 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3D – Vlak 1]*

- Die G7-lande praat uit een mond, maar die BRICS-lande kan nie eenstemmigheid bereik nie.
- Die G7 bestaan uit algehele liberale demokrasieë in vergelyking met BRICS-lande wat elkeen 'n verskillende politieke stelsel het.
- China en Rusland is outoritêre state.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 2x1) (2)

3.4.2 *[Onttrek bewyse uit Bron 3D – Vlak 2]*

- “Die ses nuwe lede sal die groep se totale BBP met ongeveer 13 persent uitbrei ...”
- “... sal China steeds meer as 60% van die groep se totale BBP uitmaak ...”
- “Die toevoeging van Saoedi-Arabië en die VAE sal veral betekenisvol wees in terme van BRICS se invloed op wêreldwye energievoorrade.”
- “Sodra nuwe lede amptelik aansluit, sal die uitgebreide groep meer as 42 persent van die wêreldwye olievoorrade ...”
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 1x2) (2)

3.5 *[Vergelyking van bronne – Vlak 3]*

- In Bron 3B het die BRICS-lande eenparig besluit om BRICS uit te brei en China wil die uitbreiding gebruik om die VSA as ekonomiese mag uit te daag. Bron 3C wys dat China die invloedrykste land van BRICS is.
- In Bron 3B wil BRICS-lande die afhanklikheid van die dollar en euro vir wêreldhandel verminder. Bron 3C wys hoe President Ramaphosa sê dat hulle nie langer na die pype van die VSA en Europese lande gaan dans nie (die groot Westerse magte).
- In Bron 3C dring die BRICS-lande aan op regverdige verteenwoordiging in internasionale organisasies soos die VN en NAVO. In Bron 3D wys dit hoe sommige lande NAVO blameer vir ongelykheid.
- Enige ander relevante antwoord

(Enige 2x2) (4)

[8]

3.6 [Interpretasie, analise en sintese van bewyse in die relevante bronne – Vlak 3]

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoorde insluit:

- Die 15de BRICS-beraad was in Suid-Afrika gehou. (Bron 3A)
- Die Russiese President kon nie die beraad bywoon nie, want daar was 'n lasbrief uitgereik teen hom a.g.v. beweerde oorlogsmisdade in Oekraïne. (Bron 3A)
- Lidmaatskap van die BRICS-lande is uitgebrei na Argentinië, Egipte, Ethiopië, Iran, Saoedi-Arabië en die Verenigde Arabiese Emirate om BRICS ekonomies te versterk. (Bron 3D)
- Die uitnodiging van besigheidsleiers uit lidstate kon 'n positiewe impak op die lede hê. (Bron 3A)
- Frankryk, lid van NAVO, wil by BRICS aansluit om deel van BBP van lande te wees. (Eie kennis)
- Suid-Afrika is 'n lid van BRICS – BRICS-lede word nie meer deur die “Groot Westerse lande” beheer nie. (Bron 3C)
- Die monopolie van wêreldhandel deur die dollar en die euro sal uitgedaag word. (Bron 3C)
- China sal die VSA as 'n wêreld- ekonomiese moondheid kan balanseer. (Bron 3D)
- Suid-Afrika is nie afhanklik van sy vorige vennote, die VSA en Brittanje, om sy eie ekonomie te laat groei nie. (Eie kennis)
- Suid-Afrika as lid van BRICS bewys sy onafhanklikheid om ekonomiese bande met ander ekonomiese blokke te vorm. (Bron 3C)
- Indië en China stem in om spanning op hulle gedeelde grens te verminder. (Bron 3D)
- Die insluiting van die VAE en Saoedi-Arabië as lede van BRICS sal BRICS se invloed oor die globale energievoorraad verhoog. (Bron 3D)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n baie elementêre manier; toon min of geen begrip vir watter impak die 2023-beraad op ou en nuwe BRICS-lede gehad het nie. • Gebruik bewyse net gedeeltelik om 'n paragraaf te skryf oor die onderwerp of kan nie 'n paragraaf oor die onderwerp skryf nie.	PUNTE: 0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp; toon 'n mate van begrip vir watter impak die 2023-beraad op ou en nuwe BRICS-lede gehad het. • Gebruik bewyse op 'n baie basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	PUNTE: 3–5
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse wat 'n deeglike begrip toon vir watter impak die 2023-beraad op ou en nuwe BRICS-lede gehad het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf wat dui op die begrip van die onderwerp.	PUNTE: 6–8

[8]

TOTAAL VRAAG 3: [50]

AFDELING B: OPSTEL

VRAAG 4

[Beplan, konstrueer en bespreek 'n argument gebaseer op bewyse deur analitiese en interpreterende vaardighede te gebruik]

Steve Biko het die filosofie van die Swart Bewussynsbeweging gebruik om swart Suid-Afrikaners te mobiliseer om die apartheidsregering in 1960's en 1970's uit te daag.

Stem jy saam met hierdie stelling? Staaf jou argument met relevante feite.

SINOPSIS

Kandidate moet met die stelling saamstem of nie. As hulle met die stelling saamstem moet hulle verduidelik hoe Steve Biko die Swartmagbeweging gebruik het om swart Suid-Afrikaners te mobiliseer om Apartheid uit te daag.

KERNASPEKTE

Kandidate behoort die volgende in hulle antwoord in te sluit:

Inleiding: Kandidate moet saam stem of nie dat Steve Biko die filosofie van die Swartmagbeweging (SMB) gebruik het om swart Suid-Afrikaners te mobiliseer om die apartheid regering in die 1960s en 1970s uit te daag.

UITBREIDING

- Politieke vakuum veroorsaak na ANC en PAC se partye en politieke leiers verban en opgesluit is.
- Bemagtig swartes met trots en selfvertroue om die apartheid staat uit te daag.
- Om hulself te aanvaar, selfvertroue te hê, hulself te vertrou en 'n gevoel van trots te aanvaar
- Swartes is bemagtig om die gees van selfbejammering te verwerp, minderwaardigheid self vervreemding en dominansie van magte van buite
- Aanvanklik het die apartheid regering die Swartmagbeweging aanvaar as 'n uitbreiding van hulle beleid van aparte ontwikkeling.

Politieke aktiwiteit

- Swart studente organiseer hulleself om wit oorheersing te weerstaan deur die wegbreek van NUSAS en die vorming van SASO in 1968.
- Deur Biko se invloed (SASO) het swart studente die Swartmagbeweging aangeneem
- SASM was vir hoërskole en SASO vir universiteitsstudente.
- Die Swartmagbeweging het gelei na die vorming van die Black Peoples Convention (BPC) in 1972 wat kerke, gemeenskappe en vakbonde ingesluit het.
- Die werkers vakbonde wat ook belyng was met die SMB sluit die Black workers' Union (BAWU) en die Black Parents' Association in.

- Die South African Students Movement is in 1972 gevorm en dit het die swartes blootgestel aan die ideale van die SMB
- Tiro se uitsetting lei tot studente se protes
- Die BCM en SASO organiseer FREELIMO optogte in 1974
- Baie studente is uitgesit by landswye universiteite
- Biko se arrestasie lei tot vermeerdering van politieke aktivisme

Studente aktiwiteite

- Bantoe onderwys het Afrikaans as 'n verpligte medium vir onderrig ingestel.
- SASO en SASM beïnvloed die vorming van die Soweto Studente Representative Council (SSRC)
- Albei swart onderwysers en studente verwerp Afrikaans as die taal van die oorheersers
- Onderwysers en studente was alreeds blootgestel aan Biko se idees van die universiteite
- Die departementele omsendbrief oor Afrikaans (50/50) aktiveer die Soweto Opstand
- Op 16 Junie 1976 kom die studente vreedsaam in opstand teen die implementering van die omsendbrief
- Polisie se reaksie was hardhandig en in die proses word 'n dertienjarige Hector Peterson geskiet en was hy eerste slagoffer van polisie geweld

Gemeenskapsprogramme

- Biko se verbanning na King Williams Town lei tot die mobilisering van gemeenskapsprojekte
- SMB bevorder onafhanklikheid van wittes deur die Swart Gemeenskaps Programme om swartes te ondersteun sonder wit hulp. (Zanempilo Health Clinic, Ginsburg Educational Trust, Zimele Trust Fund, Solempilo Community Health Centre, Ithuseng Community Health Programme and Winter School Projects)

Werkersaktiwiteite

- SMB mobiliseer werkers om vakbonde te vorm.
- SMB was betrokke by die vorming van die Black Allied Workers Union (BAWU)- werkersstaking in Durban in 1973
- Op 19 Oktober 1977 alle organisasies wat SMB ondersteun het, is verban.
- Soweto-opstand

Die media

- Die media was simpatiek teenoor die SMB filosofie
- The World en die The Weekend World koerant is gesluit
- Enige ander relevante antwoord.

SLOT

Kandidate moet hul argument saamvat met 'n relevante opsomming/gevolgtrekking. **[50]**

VRAAG 5

[Beplan en stel 'n oorspronklike argument saam wat gebaseer is op relevante bewyse deur van analitiese en interpreterende vaardighede gebruik te maak.]

Verduidelik tot watter mate die politieke leierskap van sleutelrol Suid-Afrikaanse rolspelers die pad gebaan het vir 'n nie-rassige demokratiese Suid-Afrika in 1994.

Ondersteun jou argument met relevante bewyse.

SINOPSIS

Kandidate moet aandui tot 'n watter mate die politieke leierskap van belangrike Suid-Afrikaanse rolspelers die weg gebaan het vir 'n nie-rassige demokratiese Suid-Afrika.

KERNASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte in hulle opstel insluit:

Inleiding: Kandidate moet verduidelik tot watter mate die leierskap van belangrike Suid-Afrikaanse rolspelers die weggebään het vir 'n nie-rassige demokratiese Suid-Afrika. Hulle moet ook aandui hoe hulle hulle argument sal ondersteun.

UITBREIDING

- **De Klerk** kom aan bewind in 1989- kort agtergrond
- De Klerk se toespraak in die parlement- 2 Februarie 1990
- Die ontbanning van politieke en gemeenskaps organisasies soos die ANC en SAKP
- De Klerk verwyder alle beperkings op COSATU en AZAPO
- De Klerk se besluit om Mandela op 11 Februarie 1990 vry te laat wat die weg gebaan het vir onderhandelinge
- **Mangosuthu Buthelezi en Inkatha** was uitgewys in die geweld wat in Sebokeng uitgebars het- April 1990.
- Groote Schuur Minuut- 2 Mei 1990 ANC en NP ontmoet, ANC afvaardiging gelei deur **Nelson Mandela** en NP afvaardiging gelei deur **F W de Klerk**
- Pretoria Minuut -6 Augustus 1990- ANC stem in om gewapende stryd op te kort
- Derde mag geweld in Natal tussen Inkatha , die ANC en die apartheid regering.
- Die politieke leiers teken die Nasionale Vredesverdrag (National Peace Accord)- 27 organisasies in Suid-Afrika onderteken die verdrag.
- KODESA 1- 19 politieke partye uitsluitend AZAPO,KP en PAC/ 300 verteenwoordigers woon dit by
- Geweld bars uit in sommige dele van die land soos die Transvaal en natal

- Die Verklaring van Voorneme (Declaration of Intente) (20 Desember 1991)- politieke leiers stem saam om `n nuwe grondwet op te trek en vir `n tussentydse regering
- **De Klerk** roep `n blanke referendum uit, en die uitslag- Maart 1992.
- KODESA 2- 2 Mai 1992- verbrokkel. Party leiers kan nie ooreen stem met nuwe grondwet-vormende liggaam en die tussentydse regering
- Nasionale party leierskap wou minderheid veto reg hê terwyl die ANC leierskap aangedring het op `n tussentydse regering vir 18 maande en eenvoudige meerderheids heersing
- Boipatong massamoord en die gevolge – 17 Junie 1992
- Bisho massamoord, vermoedelik deur brigadier Oupa Xoso, die leier van die Transkei, ontspoor die onderhandelingsproses.(7 September 1992)
- ANC leierskap begin `n rollende massa aksie (Mei 1992) teen die Nasionale Party.
- Weerstand van die Bekommerde Suid-Afrikaanse Groep (COSAG) – Oktober 1992
- Memorandum Van Verstandhouding (Record of Understanding) geteken op 26 September 1992 tussen **Roelf Meyer**(NP) en **Cyril Ramaphosa** (ANC)
- Sluipmoord op Chris Hani by Janusz Walus en die leier van die Konserwatiewe Party, Derby-Lewis (10 April 1993) en die impak op Suid-Afrika
- Mandela vra vir kalmte en vrede deur `n televisie toespraak.
- **Regses (AWB)** val die Wêreld Handelsentrum en die gevolge – Junie 19
- St James massamoord deur APLA- Desember 1993
- Multiparty Onderhandelings Forum(Multiparty Negotiating Forum)
- Sonsondergang-Klosule(Sunset-Clause) voorgestel deur **Joe Slovo** het die dooiepunt in onderhandelings gebreek
- Shell house massamoord en die gevolge- Maart 1994
- Politieke leiers stem saam oor `n verkiesingsdatum – 27 April 1994.
- Voortgaande geweld gedurende verkiesing- kar bom buite ANC kantore
- ANC wen die verkiesing en Mandela word die eerste swart Suid-Afrikaanse President.
- Enige ander relevante antwoord

SLOT

Kandidate moet hul argument saamvat met 'n relevante slotsom/gevolgtrekking.

[50]

VRAAG 6

[Beplan en stel 'n oorspronklike argument saam wat gebaseer is op relevante bewyse deur van analitiese en interpreterende vaardighede gebruik te maak.]

Hervormings wat in die laat 1980's ingestel is deur Michael Gorbachev in die Sowjet-unie het gelei tot die ineenstorting van kommunisme in 1991 en die ondergang van apartheid in Suid-Afrika.

Gee 'n kritiese bespreking van hierdie stelling. Ondersteun jou argument met relevante bewyse.

SINOPSIS

In die skryf van hierdie opstel moet die leerders verduidelik hoe Mikhail Gorbachev se hervormings in die Sowjet-unie in die 1980s tot die ineenstorting van van kommunisme in 1991 en die ondergang van apartheid in Suid-Afrika.

KERNASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte in hulle opstelle insluit:

Inleiding: Kandidate moet 'n kritiese bespreking gee van hoe die hervormings wat deur Mikhail Gorbachev in die Sowjet Unie in die 1980s ingestel is gelei het tot die ineenstorting van kommunisme in 1991 en die ondergang van apartheid in Suid-Afrika. Hulle oet aandui hoe hulle die argument sal ondersteun.

UITBREIDING

- Mikhail Gorbachev het hervormings ingestel.
- Gorbachev se beleid van Galsnost en Perestroika en die impak.
- Gorbachev se hervormings lei tot die disintegrasie van die Sowjet Unie.
- Hervormings het 'n diepgaande impak op die Sowjet Unie, Oos-Europa en Suid-Afrika.
- **Die Sowjet Unie** was nie gesien as 'n Supermoondheid nie. Die VSA is die enigste supermoondheid en Suid-Afrika het die effek daarvan gevoel.
- Baie van die kommunistiese regimes in Oos-Europa lande het tot 'n val gekom in 1989 deur Gorbachev se hervormings.
- Die val van die Berlynse muur in Junie 1990 en die impak.
- Baie onbuigsame kommuniste was ontevrede met die beleide wat ongewild geword het.
- Tuis het hy 2 soorte opponente gehad: onbuigsames wat teen die hervormings was en liberale wat hom gekritiseer het dat hy nie vinnig genoeg beweeg nie.
- Die twee beleide het nie mekaar ondersteun soos almal gedink het nie en dit het die hele sisteem in die Sowjet Unie beëindig.
- Hy het ondersteuning verloor- eenheid van die Sowjet Unie was in gedrang en Sosialisme was bedreig.
- Hy het held status gehad in die Weste. Sy persoonlike mag en aansien het vermeerder. Hy wen 'n Nobel vredesprys in 1990.
- Verskeie onderliggende verskille bestaan tussen die 15 republieke.

- Burgerlike onrus breek uit tussen verskeie groepe.
- Ou vorme van Nasionalisme ontstaan en lei tot die vraag na onafhanklikheid.
- Hy probeer die disintegrasiestop deur voor te stel hulle vorm 'n Federasie van State - dit misluk.
- In 1990 het verskeie Sowjetstate Rusland ingesluit onder Gorbachev se teenstaander, Boris Yeltsin, hulle onafhanklikheid verklaar.
- Op 25 Desember 1991 is die USSR ontbind en die Kommunistiese Party ontbind.
- Elk van die 15 republieke het onafhanklik geword en lede van die Gemenebes van Onafhanklike State geword.
- Die disintegrasiestop van die Sowjetunie simboliseer die einde van die Koue Oorlog.

Die VSA en sy geallieerdes kon nie langer die apartregime ondersteun nie'

- Die Weste het druk op die NP gesit om met die ANC te onderhandel of die sanksies sal voortgaan.
- Die ineenstorting van die Sowjetunie het druk op die Nasionale Party gesit om met die ANC te onderhandel.
- Die nederlaag van die SAW gedurende die Slag van Cuito Cuanavale in 1988, het die Nasionale Party aangehoop om onderhandelinge met die kommuniste oor onafhanklikheid van Suid-Wes Afrika te begin.
- Suid-Afrika het uit Suid-Wes Afrika onttrek – SWAPO het die verkiesing gewen (1990) en dit Namibië genoem.
- Hierdie vreedsame oorlog van wit minderheidsmag na swart meerderheidsregering in Namibië het gedien as 'n bloudruk vir Suid-Afrika om dieselfde te doen. (bydraende faktor.)
- Dit het duidelik geword dat die Nasionale Partyregering nie die wit oppergesagregering kon volhou nie. (bydraende faktor)
- Invloedryke Nasionale Partylede het begin besef dat apartheid nie die antwoord vir ontwikkeling van 'blanke' ekonomiese belange was nie. (bydraende faktor)
- Die regering het begin glo aan hervormings wat nodig was en die ontwikkeling van 'n sterk swart middelklas wat sal dien as 'n 'buffer teen rewolusie'.
- Die Suid-Afrikaanse regering kon nie langer die bereiking van kommunisme gebruik om Westerse ondersteuning te kry nie.
- Suid-Afrika kon nie langer staatmaak op Westerse hulp vir die 'anti-kommunistiese' ondersteuning nie.
- Wêreldpolitiek het verander en dit het 'n impak op Suid-Afrika se apartheidbeleid gehad.
- Die apartheidregering kon nie meer kommunisme gebruik om die beleid van rasse segregasie te regverdig nie.
- Die Nasionale Party se eis dat dit besig was om Suid-Afrika teen 'n kommunistiese aanslag te beskerm was onrealisties.
- De Klerk het gedink dat die ANC swak sal wees en hy wys sy bereidwilligheid om met die ANC te onderhandel.
- Die Sowjetunie kon nie langer die ANC finansieel ondersteun nie omdat dit bankrot was.
- Die Sowjetunie kon nie langer die ANC met wapens ondersteun nie omdat hulle ten gunste van vreedsame onderhandelings was.

- Die ANC kon nie met die gewapende weerstand teen die NP voortgaan nie omdat hulle die militêre en finansieële steun verloor het.
- Die ANC het nou ook hulle bereidwilligheid gewys om met die NP te onderhandel as alternatief vir die gewapende stryd.
- F W de Klerk het begin aanvaar dat die swart stryd teen apartheid nie `n sameswering deur Moskou was nie.
- Dit het De klerk bemagtig om met die vryheidsorganisasies betrokke te raak
- om `n oplossing vir Suid-Afrika te vind.
- Op 2 Februarie 1990 het De Klerk die ontbanning van alle anti-apartheid organisasies aangekondig en dit het die pad gebaan na multiparty gesprekke.
- Hierdie gesprekke het uiteindelik gelei tot die demokratiese verkiesing wat in 1994 gehou is.
- Enige ander relevante antwoord.

SLOT

Kandidate moet hulle argument saamvat met 'n relevante slotsom/gevolgtrekking. **[50]**

GROOTTOTAAL: [150]